

Horváth Károly

(1909–1995)

Kettős érzéssel, mély baráti és pályatársi szomorúsággal, de egyben a sorsral békítő elfogadással búcsúzunk Horváth Károlytól. Azért így, azért e kettősséggel, mert egyrészt egy nagy fölkészültségű, s maradandó értékű munkákat alkotó társunkat, egy mindig segítőkész és szakadatlanul munkálkodó embert veszítettünk benne el. Másrészt azért így, mert útja a teljessé lett szép, tiszta emberlét reménységére nyújtott példát zavart szellemű s nyugtalan lelkű korunkban.

Az első, kitűnően végzett bölcsészestendeje után az Eötvös Collegium nagy iskolájába került, s már itt kitűzte maga elé jövőendő tudósi célját: a magyar reformkor kezdő idejével induló s a kiegyezéssel záruló szakasz irodalmának, művelődésének kutatása volt ez. A magyar mellett a francia nyelv és irodalom volt a másik tanulmányi szakja az egyetemen. De jó érzékkel, s persze, a nagy intézmény ösztönzésével hamar látta, hogy az európai háttér, azaz az egész földrész romantikája nélkül reménytelen erről a roppant bonyolult, nagyon értékes és nagyon ellentmondásos irodalmi s művelődési korszakról érdemlegesen mondani. S ezt az ismeretet a német s az angol nyelv birtoklásával érheti el legjobban. Illetőleg az akkori Európa nagy fordító nyelvének számító német közvetítésével a szláv világra, kivált a lengyel és orosz literatúrára és a történelemre való kiterjeszkedéssel.

Munkássága előtt, helyesebben szólva: intenzív tudományos tevékenysége előtt példás tanári feladatvállalásról tett tanúságot reáliskolában, gimnáziumban. Magam is mint tanárral találkoztam először. Igaz, már a pesti Pedagógiai Főiskolán, a Nagy Imre-években, ahol az irodalmi tanszéket vezette. Nem volt ez rossz hely, annál kevésbé, mivel az addig félreállítottak közül sokan találtak itt akkor helyet. Tanártársai és tanítványai egyaránt szerették a csöndes, türelmes, megfontolt oktatót és nevelőt, aki az emberi gyöngeségeket tapintattal, hibátlan munkaerkölcsének példájával javító, helyresegítő módon igyekezett kiküszöbölni. Aztán, hogy vége lett e rövid tavasznak, középiskolába került ő is, gyakorló gimnáziumba.

Miután azonban már egy sor tanulmánya jelent meg, a szerveződő Irodalomtörténeti Intézetbe mehetett át, ahonnan a 60-as évektől lejárt a szegedi egyetemre s ott az egyik irodalmi tanszéket irányította. Most immár valóban intenzíven dolgozhatott a választott korszakán. S igen helyesen: úgy látott Vörösmarty életművének vizsgálatához, hogy párhuzamosan a nagy romantikus munkái kiadásába is teljes erővel kapcsolódott be. Lukács akár csak részleteiben is alig elfogadható romantika-felfogását semlegesen regisztrálta óráin is, tanulmányaiban is, de nem vitatkozott vele. Nem volt polémikus alkat. A korszak nem ideologikus, főleg nem pártideologikus európai tudományára támaszkodva építette a maga romantikaképét.

Ennek egyik állomása volt az irányzat nagy hazai s európai szerzőinek műveiből összeállított szöveggyűjteménye. Nyilván franciás képzettsége mutatkozott meg abban, hogy a szokottnál valamivel nagyobb hangsúlyt vetett a többnyire kevésbé figyelembevett, a német romantikával rokon, valódi romantikus francia szerzőkre, de a francia romantika kevésbé filozofikus, erősebben közéleti-politikus ágát is kellő résszel szerepeltette. Ez a vonás Vörösmartyval és egyéb hazai romantikusokkal foglalkozó munkáiban is érzékelhető. Figyelmesebb hangsúly esik nála az epiko-dramatikus, a dramatiko-epikus elemekre, például *A két szomszédvárban*, s így kibővül a nagy romantikus mű s vele a nagy romantikus életmű képe is.

Vörösmarty koráról Kölcseyére is visszatekintett, de méginkább előre, nem annyira Arany világára, mint inkább Madáchéra s itt is a megszokott Goethe, Milton, Byron német-angol rokonítások mellett a franciákat is erősen számba vette. Nem csak a *Századok legendáit*, hanem például Chateaubriand-t és Vigny-t is. Megmutatkozott, mennyire érdeklik az emberi élet s a történelem nagy kérdései, amelyekről tudott a kor bölcséleti zsargonja nélkül is szólni.

Szerénységére jellemző, hogy a maga elismertetését, teljesítménye tudományos fokozattal való szentesítését, amit oly sokan az övénél sokkal kisebb munkássággal ritka buzgósággal és kapcsolatmozgatással törekednek biztosítani, ő nem szorgalmazta. S így szinte csak mások sürgetésére lett a 80-as években a tudományok doktora. S jellemző rá az is, hogy csak utolsó esztendeiben, akkor is csak biztatásra gondolt összegyűjtött tanulmányai kiadására. Hál' Istennek megérhette még ezek nyomdába adását, s így élete munkásságára mint egészre tekinthetett vissza.

Az irodalomtudomány pedig e megjelenendő kötet birtokában is úgy tartja majd számon, mint a tények pozitivistá szigorúságú kutatóját és tisztelőjét, s mint a művek és irányok történelmi komparatiztikával értelmező erős kritikájú tudósát, akinek eredményeire bátran támaszkodhatnak az utódok. Lelkületére, egyéniségére, társaságára pedig tisztelettel emlékezik majd a tudomány históriája.*

Németh G. Béla

* Elhangzott Horváth Károly temetésén 1995. június 15-én a Farkasréti temetőben.

A kiadásért felel a Balassi Kiadó igazgatója

Szedte és tördelte a Balassi Kiadó

Budapest, 1995

Megjelent 15,7 A/5 ív terjedelemben

A nyomdai munkálatokat a László és Tsa BT végezte

Felelős vezető: László András

HU ISSN 0021-1486

Terjeszti a Magyar Posta

Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR 1900 Budapest XIII., Lehel u. 10/A.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 219-98-632 pénzforgalmi jelzőszámra. Példányonként megvásárolható a Balassi Kiadó könyvesboltjában (1023 Budapest, Margit u. 1., tel.: 212-0214, tel./fax: 116-2885), továbbá az Akadémiai Kiadó *Stúdium* (1368 Budapest, Váci utca 22., tel.: 118-5881) és *Magiszter* (1052 Budapest, Városház utca 1., tel.: 138-2440) könyvesboltjaiban.

Előfizetési díj egy évre: 660 Ft

Egy szám ára: 110 Ft

Külföldön terjeszti a Balassi Kiadó

H-1389 Budapest, Postafiók 149.

SOMMAIRE

Lukácsy, S. : « Je suis trompette, cor, instituteur » (Prédicateurs sur leur mission et leur genre)	271
Korompay H., J. : La critique littéraire de <i>Életképek</i> (Tranches de vie)	293
Imre, L. : Différentiation de genre et identification nationale (Le roman hongrois au gros du siècle dernier)	321
Bulletin	
Bubryák, O. : Sur <i>Wappen der königlichen freyen Stadt Epperies</i> de János Weber	335
Botka, F. : Tibor Déry et László Nagy	344
Discussion	
Fried, I. : Annotations sur la monographie de l'époque, le <i>A felvilágosodás korának magyar irodalma de Ferenc Bíró</i> (La littérature hongroise du siècle des lumières)	355
Kecskés, A. : István Szerdahelyi : <i>Verstan mindenkinek</i> (Traité de versification pour tout le monde)	367
Atelier	
Wéber, A. : La prose narrative de József Gaal (Tranche de vie, anecdote, tableau)	377
Sánta, G. : <i>Mozgai Pali, a gyermekhős</i> (Pali Mozgai, le héros d'enfant) (Le livre de Cholnoky. Mais lequel?)	392
Documents	
Praznovszky, M. : Une farce électorale dans la lettre inconnue de Mikszáth	404
Illés, S. : Quelques documents épistolaires de la requête civile de 1956 de Lajos Zilahy dans la succession de Tibor Buday	407
Revue	
Emlékezések Ady Endréről (Mémoires sur Endre Ady (Schweitzer, P.))	419
Ślaski, J. : Wokół literatury włoskiej, węgierskiej i polskiej w epoce renesansu (Hopp, L.)	424
Tabero, L. : Kortörténeti feljegyzések (Magyarország) (Notations historiques – Hongrie) (Monok, I.)	427
« Im küttem én orvosságot ». Lobkowitz Poppel Éva levelezése 1622–1644 (« Ainsi ai-je envoyé du médicament ». La correspondance de Éva Poppel Lobkowitz 1622–1644) (Németh S., K.)	430
Baróti Szabó, D. : Jer, magyar lantom (Viens-y, ma lyre hongroise) (Szilágyi, M.)	431
Szathmári, I. : Stílusról, stílisztikáról napjainkban (Sur style et stylistique de nos jours (Szabó, Z.))	436
Chronique	
Horváth Károly (1909–1995 (Béla G. Németh))	439

